

Kitekint? - A finn út

2009 július 08. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

A finnek valami olyat tudnak, amire nekünk is nagy szükségünk lenne. Egyszerre építették meg az utóbbi évtizedek legsikeresebb európai gazdaságát, és váltak a globális gazdaság nélkülözhetetlen szerepl?jévé(gondoljunk csak a Nokia mobiltelefonjaira).

Mindeközben b?vítik a jóléti állam szolgáltatásait, er?sítik a nemzetállam gazdasági szerepét, és táplálják a finn nemzeti öntudatot. A ma divatos közgazdasági elméletek és az amerikanizált médiagondolkodás szerint ezeket így együtt életveszélyes keverni, de ha valaki mégis megpróbálná, akkor kudarcra van ítélve. E gondolkodás szerint az számít modernnek, tehát az lehet sikeres, aki egyre jobban beolvad a globális mintákba, közben leveti korábbi nemzeti ruháit és köt?déseit, elhagyja a nemzetállamból a nemzetet és az államot is, valamint leépíti a jóléti szolgáltatásokat. Az az ország lehet sikeres, ahol az egészségügy és az oktatás egyre inkább piaci és üzleti alapon áll, az állam kivonul ezekb?l, és leépíti a szociális gondoskodás minden formáját, így az öregekr?l, elesettekr?l, betegekr?l és munkanélküliekr?l való gondoskodást. A jóléti állam leépül, mert kizárólag alacsony adókkal lehet versenyképes egy ország a t?kéért folyó globális versenyben. Az állam gazdaságból való teljes kivonulása után az utak, vasutak, kiköt?k, csatornák, lakások építése vagy a kutatás-fejlesztés és az innováció már nem állami feladat, hanem üzleti csoportok adnak pénzt ezekre, ha fantáziát látnak a beruházásban: ha nem, hát nem. Ez az amerikai minta, Kalifornia és a Szilícium-völgy mintája, ezt illik másolni a világfalu minden szegletében, csak ez az egy út vezet el a sikerhez. Aki másként gondolja, az eretnek, nacionalista, bolond - illet?leg mind a három.

Vannak azonban zavaró kivételek, mint az írek, katalánok, szingapúriak, malájok, osztrákok, svédek, dánok, és természetesen a finnek. A kivételekben az a legzavaróbb, hogy sikeresebbek, mint azok az országok, amelyek h?en követik az amerikai, általában angolszász gazdasági és társadalmi mintákat. Finnországban az amerikanizált mintához képest majdnem minden fordítva van, mégis a finnek a világ három legversenyképesebb gazdasága között vannak, eredményeik kimerítik a gazdasági csoda fogalmát. A finn út lényege az, hogy három - állítólag nem összeill? - elemet sikerrel vegyítenek: a globális gazdaságba beágyazott információs gazdaságot, az er?s nemzetállamot és az er?s nemzeti öntudatot. A finn gazdaságba ömlik a külföldi t?ke, a Nokia és a Linus az informatika két globális óriáscége, a finn pénzpiac nyitott és globális, a finn gazdaság termelékenysége gyorsan n?: az utóbbi tíz évben az ír mellett a finn gazdaság volt a legsikeresebb Európában. Ezt azonban nem a nemzetállam és a jóléti állam leépítésével, hanem meger?sítésével érték el: az elemi oktatástól az egyetemig ingyenes minden iskola, beleértve a tankönyveket is, állampolgári (s?t újabban "tartózkodási") jog az ingyenes egészségügy, jóléti a munkanélküliségi juttatás és a nyugdíj, ahogy a szegényekr?l és betegekr?l való gondoskodás is. Az oktatási intézmények államiak, ahogy az egészségügyi intézmények zöme is, az adók magasak, de a társadalom 80 százaléka ért egyet a magas adókkal és az így finanszírozott jóléti szolgáltatásokkal. Az angolszász gazdasági mintában a szakszervezetek lemorzsolódnak, ezzel a munkavállalók kollektív védelme megsz?nik, a finn gazdaságban azonban a munkavállalók 80 százaléka tagja a szakszervezetnek (szemben az USA 14 százalékos arányával). A jóléti állam szolgáltatásai együtt n?nek a gazdasági fejlettséggel, ahelyett, hogy azt gondolnák: akkor lesz magasabb a gazdasági növekedés, ha elvesznek a juttatásokból.

A siker mögött er?s finn nemzeti öntudat húzódik meg: nyolcszáz év svéd, majd orosz uralom után 1917-ben lettek önállóak, de csak a Szovjetunió felbomlása után nyerték el a teljes önrendelkezést (mert 1948-ban velük is önállóságukat csorbító "barátsági szerz?dést" kötött a nagy keleti szomszéd). A finnek fiatal államukban a siker és a túlélés legfontosabb eszközét látják. Valóban, az állam nem csupán jóléti szolgáltatásokat nyújt polgárainak, hanem a gazdasági sikerben is dönt? szerepet vállalt. Felállította azokat az állami szervezeteket, amelyek segítik a kutatás-fejlesztést (a finn K+F ráfordítások a GDP 3 százaléka felett vannak, szemben az USA 2,5 és az Európai Unió 1,7 százalékával), kockázati t?két nyújtanak új és ígéretes cégeknek, megépítik az infrastruktúrát az utaktól a repül?terekig. A nemzeti kutatást olyan fontosnak tartják, hogy a miniszterelnök elnököl az ezt irányító állami bizottság ülésein.

A finn út üzenete számunkra is az, hogy egy kicsi, korábban nagyon szegény, a "Nyugat szélén" fekv? ország a globalizáció igazi nyertese lehet. Úgy nyerhet, ha együtt követ két ellentétesnek tartott receptet: nyit a piac, pénz és technológia területén a világ felé, de közben okosan használja saját államát arra, hogy a nyitásból nyertesként és ne vesztesként kerüljön ki. Egyre er?síti a jóléti államot, ezzel polgárai szemében felértékeli a nemzetállamot. A sikeres nemzetállam révén is tovább er?síti a nemzeti öntudatot. A társadalmi jólét leszereli a gazdasági modernizáció ellenz?it: nincs politikai széls?ség. Ahogy az 1939-40-es finn-orosz "téli háborúban" történt, senkit nem hagynak hátra: a társadalom minden tagjáról gondoskodik, lehet?ségeket és biztonságot teremtve mindenkinek.

(Manuel Castells-Pekka Himanen: The Information Society and the Welfare State, The Finnish Model, Oxford University Press Inc., New York, 2002)

Matolcsy György, hetivalasz.hu

Ajánló